

Toepassing van het Convenant Toekomst- bestendig Bouwen

1-6-2026

Kernboodschap

Het Convenant Toekomstbestendig Bouwen biedt een gezamenlijk en integraal kader waarmee overheden en marktpartijen duurzaamheidsambities in de bouw kunnen vormgeven, afwegen en versterken. De labelstructuur (brons-zilver-goud) wordt losgelaten omdat deze in de praktijk te vaak als verplichting wordt toegepast in plaats van als richtinggevend instrument. In plaats daarvan wordt ingezet op tijdsgebonden, meetbare ambities en meetmethodieken (richting 2030, 2035 en 2040), die meer voorspelbaarheid en duidelijkheid bieden en beter aansluiten bij de behoeften van de bouwsector. Opdrachtgevers kunnen richtlijnen voor toekomstbestendig bouwen articuleren en partijen uitdagen om deze zo mogelijk op projectniveau toe te passen. Daarmee vormt het ook een hulpmiddel om uitvoerbare en betaalbare ambities periodiek een plek te geven in landelijke regelgeving. Uniforme, toekomstbestendige landelijke regels zullen zorgen voor verduurzaming én voor de noodzakelijke versnelling, omdat industrialisatie dan pas echt kansrijk wordt.

Aanleiding en doel

Sinds september 2022 wordt het Convenant Toekomstbestendig Bouwen toegepast door gemeenten en bouwende partijen in diverse nieuwe gebiedsontwikkelingen in Nederland. De provincies Utrecht, Flevoland, Noord-Holland en Zuid-Holland hebben dit convenant gezamenlijk ontwikkeld, in samenwerking met gemeenten, kennisinstellingen en bouwpartners. Het convenant stimuleert een integrale afweging tussen verschillende thema's en ambitieniveaus op het gebied van duurzaam bouwen.

In de praktijk blijkt echter dat de toepassing van het convenant in projecten en beleid op uiteenlopende manieren wordt geïnterpreteerd. Vooral rond het gebruik van indicatoren, het bepalen van normering en de relatie met bestaande wet- en regelgeving bestaat behoefte aan meer duidelijkheid en nuance. Verschillende bouwende en ontwikkelende partijen uiten zorgen over het verplichtend inzetten (het eisen of opleggen) van ambities en indicatoren door gemeenten in aanbestedingen. Bouwende partijen hebben moeite met het stapelen van eisen en ambities, maar worden graag uitgedaagd om richtlijnen voor toekomstbestendig bouwen toe te passen in projecten waar mogelijk. Deze signalen benadrukken het belang van een zorgvuldige, consistente toepassing van het convenant in samenhang met bestaande landelijke regelgeving.

Het doel van deze memo is om:

- Toekomstbestendig bouwen te positioneren binnen nationale wet- en regelgeving en Europese ontwikkelingen;
- ruimte voor toekomstbestendig bouwen te creëren binnen projecten en gebiedsontwikkelingen;
- duidelijkheid over indicatoren te bieden en hun rol te verhelderen;
- partijen te verbinden en een gezamenlijk vertrekpunt te formuleren voor een gestandaardiseerde landelijke invulling van toekomstbestendig bouwen.

Positionering van het convenant

Het uitgangspunt is dat het convenant richting biedt aan de ambitie en ontwikkeling van toekomstbestendig bouwen en partijen helpt om hier op een samenhangende manier invulling aan te geven. Het stimuleert een gedeeld kader, een eenduidige aanpak en een gemeenschappelijke taal, zodat partijen op vergelijkbare wijze kunnen werken aan het formuleren, meten en verbeteren van prestaties binnen projecten. In die zin functioneert het convenant als een ontwikkel- en sturingskader.

Het convenant is nadrukkelijk geen juridisch instrument: het introduceert geen aanvullende regels of eisen en legt geen ondergrenzen vast bovenop bestaande wet- en regelgeving, zoals het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). Wel kan het worden ingezet om richtlijnen voor toekomstbestendig bouwen te articuleren en partijen uit te dagen om deze zo veel mogelijk toe te passen. Het is daarmee een hulpmiddel om de toepassing van toekomstbestendigheid van de woningbouw te stimuleren, zonder een verplichtend karakter te hebben.

De kracht van het convenant is dat het verschillende thema's samenbrengt in één integraal afwegingskader, met een gedeelde taal en uniforme bepalingsmethodieken. Door duidelijke indicatoren vast te leggen en prestaties inzichtelijk te maken, ontstaat een basis voor vergelijking, leren en continue verbetering. Zo biedt het convenant een stevige basis om toe te groeien naar een toekomstbestendige, waarde vaste woningbouw. Daarnaast biedt het inzicht in wat nodig is om te voldoen aan (inter)nationale wet- en regelgeving. Daarmee vormt het ook een hulpmiddel om uitvoerbare en betaalbare ambities periodiek een plek te geven in landelijke regelgeving.

Lokaal en projectmatig de lat hoger leggen

Hoewel het convenant geen landelijke norm stelt, is het nadrukkelijk bedoeld om richtlijnen voor toekomstbestendig bouwen te ondersteunen. Binnen projecten, gebiedsontwikkelingen en regionale samenwerkingen kiezen partijen er gezamenlijk steeds vaker voor om hogere prestaties na te streven dan wettelijk vereist. Juist op dat niveau ontstaat ruimte om afwegingen tussen indicatoren te maken, om te excelleren en profileren, en zo daadwerkelijk stappen vooruit te zetten.

Overheden kunnen het convenant benutten om in aanbestedingen, projecten en beleidsvorming richting te geven aan hun duurzaamheidsambities.

Marktpartijen kunnen het inzetten om hun prestaties te verbeteren en zich te onderscheiden. Het convenant is nadrukkelijk niet bedoeld als instrument waarmee gemeenten/opdrachtgevers eenzijdig aanvullende eisen vooraf opleggen (via aanbestedingen). Het biedt juist het instrument en de ruimte om te stimuleren dat de betrokken partijen/opdrachtgevers per project gezamenlijk bepalen welke ambities haalbaar en wenselijk zijn, en hoe deze op een passende manier kunnen worden ingevuld. Deze wisselwerking tussen publieke en private partijen is een essentieel onderdeel van de werking van het convenant en vormde ook een belangrijk uitgangspunt bij de totstandkoming ervan.

Het uitgangspunt is dat de ambitie bewust en contextafhankelijk wordt bepaald. Het convenant ondersteunt dit proces door inzicht te bieden in integrale prestaties en ontwikkelrichtingen, zonder deze dwingend voor te schrijven. Tegelijkertijd blijft het belangrijk dat woningbouwprojecten die voldoen aan de landelijke wettelijke eisen ook doorgang kunnen vinden. Dat neemt niet weg dat er op nationaal niveau gesprekken gevoerd zouden moeten worden over hoe toekomstbestendig bouwen een stevigere plek kan krijgen in wet- en regelgeving, in lijn met Europese richtlijnen. Het Besluit bouwwerken leefomgeving uit 2012 is dringend toe aan verbetering.

Doorontwikkeling van indicatoren en prestatieniveaus

Zes thema's met bijbehorende indicatoren vormen de kern van het convenant. Zij maken het mogelijk om prestaties in projecten meetbaar en vergelijkbaar te maken. Het integrale karakter van deze indicatoren is daarbij essentieel: het gaat niet om afzonderlijke optimalisaties, maar om samenhangende verbeteringen. Sommige indicatoren versterken elkaar, terwijl andere juist spanning kunnen opleveren. Door deze relaties vroegtijdig inzichtelijk te maken en zorgvuldig af te wegen, ontstaat per project een haalbaar en realistisch ontwikkelkader. Dit ondersteunt de besluitvorming en vergroot het begrip van de samenhang tussen de thema's, evenals de balans tussen de richtlijnen voor toekomstbestendig bouwen en de investeringskosten die nodig zijn om woningbouwprojecten te realiseren.

In het huidige toetsingskader wordt gewerkt met de labels goud, zilver en brons. Deze systematiek zou naar verwachting losgelaten kunnen worden, omdat in de praktijk blijkt dat de labels niet altijd op de juiste wijze worden toegepast en soms tot verwarring en kritiek leiden. Oorspronkelijk was het idee dat brons breed haalbaar zou zijn, terwijl goud vooral een richtinggevend toekomstperspectief met de hoogste ambitie is. Door inzicht te geven in normen die op termijn worden nagestreefd, kan het convenant de markt houvast bieden en investeringsperspectief creëren. Uit gesprekken met betrokken partijen blijkt dat het toegroeien naar meetbare ambities in de tijd (bijvoorbeeld

2030/2040/2050) dit doel beter ondersteunt; de gebruikte indicatoren en meetmethodieken in het convenant kunnen dit verankeren, zoals kg CO₂ en/m² BVO via rekenprotocol Paris Proof embodied Carbon.

Door per tijdshorizon duidelijk te maken welke richtlijnen en normen voor toekomstbestendig bouwen gelden, ontstaat meer voorspelbaarheid en duidelijkheid wat wettelijk vereist is en waar in de loop der tijd naar toe gegroeid kan worden. Deze aanpak sluit beter aan bij de behoefte van de bouwsector dan de huidige praktijk met de labelstructuur brons-zilver-goud. Nu nog toekomstbestendige ambities kunnen op het moment dat ze bewezen zijn in de praktijk op uitvoerbaarheid en betaalbaarheid, periodiek opgenomen worden in uniforme landelijke regelgeving. Dit sluit aan bij de ambitie om het Bbl en het Bkl periodiek te actualiseren en zo toekomstbestendig bouwen steeds steviger te verankeren.

Daarnaast vraagt de industrialisatie van de bouw ook om duidelijkheid en voorspelbaarheid wat de landelijke regels zijn en welke richtlijnen voor toekomstbestendig bouwen nog meer een innoverend en ontwikkelend karakter hebben.

Europese uitlijning

Het convenant is ontwikkeld in nauwe samenhang met relevante Europese kaders en ontwikkelingen. Door actief aan te sluiten bij instrumenten zoals Level(s), de EU Taxonomy, de natuurherstelrichtlijn en de EPBD IV, evenals andere aankomende regelgeving, wordt geborgd dat de aanpak toekomstbestendig blijft. Deze aansluiting ontstaat via een zorgvuldig afwegingsproces waarin overheden en marktpartijen gezamenlijk Europese richtlijnen voor toekomstbestendig bouwen vertalen naar een uitvoerbaar en breed gedragen raamwerk. Partijen worden nadrukkelijk uitgenodigd om actief mee te denken en bij te dragen aan deze weging, zodat het platform Toekomstbestendig Bouwen kan toewerken naar een realistische en breed ondersteunde invulling.

Deze Europese uitlijning zorgt ervoor dat bouwpartijen die met het convenant werken beter en sneller voorbereid zijn op toekomstige Europese eisen en dat er consistentie ontstaat tussen nationale en Europese benaderingen. Daarmee draagt het convenant bij aan een gelijk speelveld, mits de uitgangspunten en principes op landelijk niveau gezamenlijk worden ingevuld met het Rijk en de bouwpartners. Daarnaast ondersteunt het convenant de versnelling van de transitie op Europees niveau en de eenduidige nationale doorvertaling daarvan. Door praktijkervaring op te bouwen levert het convenant bovendien waardevolle input voor de verdere ontwikkeling van wet- en regelgeving die Nederland als EU-lidstaat moet implementeren.

In combinatie met de sterke aansluiting op Europese ontwikkelingen positioneert het convenant zich daarmee als een krachtig instrument voor de verdere verduurzaming van de gebouwde omgeving.

Conclusie

Het Convenant Toekomstbestendig Bouwen biedt een gezamenlijk en integraal kader waarmee overheden en marktpartijen richting kunnen geven aan toekomstbestendig bouwen zonder extra verplichtingen op te leggen. Het ondersteunt het formuleren van richtlijnen voor toekomstbestendig bouwen, het maken van projectmatige afwegingen en het verbeteren van prestaties op basis van duidelijke indicatoren.

Een zorgvuldige toepassing is essentieel: de invulling van richtlijnen voor toekomstbestendig bouwen worden per project gezamenlijk bepaald door de publieke en private partijen, in samenhang met bestaande wet- en regelgeving. De doorontwikkeling naar tijdsgebonden prestatieniveaus en de sterke koppeling met Europese kaders vergroten de voorspelbaarheid en versterken de aansluiting op toekomstige eisen.

Deze gezamenlijke en adaptieve aanpak biedt het convenant input en praktijkervaring voor een landelijke standaardisering van toekomstbestendig bouwen, terwijl ruimte blijft voor maatwerk, innovatie en een realistische uitvoeringspraktijk.